

Anonymiserad version

Översättning

C-574/21-1

Mål C-574/21

Begäran om förhandsavgörande

Datum för ingivande:

20 september 2021

Domstol som begär förhandsavgörande:

Nejvyšší soud České republiky (Republiken Tjeckien)

Datum för beslutet att begära förhandsavgörande:

29 juni 2021

Klagande:

QT

Motpart:

O2 Czech Republic a. s.

[utelämnas]

Beslut

Nejvyšší soud České republiky (Högsta domstolen, Republiken Tjeckien) [utelämnas] har i målet mellan [utelämnas] **QT** [utelämnas], klagande, och **O2 Czech Republic a. s.**, motpart [utelämnas] angående betalning av 2 023 799 CZK jämte dröjsmålsränta, som anhängiggjorts vid Obvodní soud pro Prahu 4 (Distriktsdomstol nr 4 i Prag, Republiken Tjeckien), målnummer 60 C 100/2014 inom ramen för prövningen av klagandens överklagande av den dom som Městský soud v Praze (Stadsdomstolen i Prag, Republiken Tjeckien) meddelade den 27 november 2019, målnummer 72 Co 302/2019-939, fattat följande beslut:

I. [utelämnas]

II. Nejvyšší soud České republiky (Högsta domstolen, Republiken Tjeckien) **hänskjuter** med stöd av artikel 267 i fördraget om Europeiska unionens

funktionssätt (FEUF) följande tolkningsfrågor till Europeiska unionens domstol för ett förhandsavgörande:

Ska uttrycket ”förlust av provision” i den mening som avses i artikel 17.2 a andra strecksatsen i rådets direktiv 86/653/EEG av den 18 december 1986 om samordning av medlemsstaternas lagar rörande självständiga handelsagenter tolkas så, att det även omfattar provision för ingående av avtal som handelsagenten skulle ha ingått, om agenturavtalet inte hade upphört att gälla, med kunder som han skaffat för den aktör som agenten företräder eller med vilka agenten i betydande omfattning ökat affärsvolymen?

Om så är fallet, under vilka förutsättningar gäller detta även för en så kallad engångsprovision för ingående av avtal?

Skäl:

I.

Faktiska omständigheter i målet och förfarandet vid de tjeckiska domstolarna

- 1 Klaganden har inom ramen för talan om skadestånd mot handelsagenten yrkat att motparten ska förpliktas att till klaganden utge 2 023 799 CZK jämte dröjsmålsränta.
- 2 Obvodní soud v Praze 4 (Distriktsdomstol nr 4 i Prag, Republiken Tjeckien), biföll genom en första dom av den 14 september 2015, [utelämnas] först delvis klagandens talan. Městský soud v Praze (Stadsdomstolen i Prag, Republiken Tjeckien) upphävde, i egenskap av överinstans, denna dom genom beslut av den 16 mars 2016 [utelämnas] på grund av att de faktiska omständigheterna inte hade fastställts i tillräcklig utsträckning och återförvisade målet till domstolen i första instans.
- 3 Obvodní soud v Praze 4 (Distriktsdomstol nr 4 i Prag, Republiken Tjeckien), avvisade genom en andra dom av den 30 januari 2019 klagandens talan.
- 4 De lägre instanserna fastställde följande faktiska omständigheter i målet:

Klaganden och motpartens rättsliga föregångare (nedan även kallad motparten) ingick den 1 januari 1998 ett agenturavtal angående villkoren för handelsrepresentation, erbjudande och försäljning av telekommunikationstjänster som motparten tillhandahållit i systemen NMT 450 och GSM, leverans och försäljning av mobiltelefoner, tillbehör till dessa och, i förekommande fall, även andra produkter och abonnenttjänster. Den 31 mars 2010 upphörde det rättsliga förhållandet mellan parterna genom att motparten sade upp avtalet.

Enligt agenturavtalet har klaganden rätt till en engångsersättning för alla avtal som denne har ingått i motpartens namn. Klaganden skaffade under åren 2006 och

2007 visserligen nya kunder för motparten och ingick även ytterligare avtal med befintliga kunder, till exempel avseende en annan produkt eller förlängde avtalen med dessa kunder, men även med beaktande av den maximala abonnemangstiden, som under dessa år maximalt uppgick till 30 månader, löpte avtalen inte längre än till den 31 mars 2010, då avtalet mellan parterna upphörde att gälla. För åren 2008 och 2009 överskred totalt 431 åtaganden datumet den 31 mars 2010, varvid denna siffra omfattade 155 nya avtal, och i 276 fall ändrades åtagandena. Klaganden har således visat att han skaffat nya kunder för motparten och även ökat omsättningen med befintliga kunder. För dessa insatser mottog klaganden den ersättning som skulle erläggas av motparten.

- 5 Domstolen i första instans anförde att det ankommer på klaganden att klart och tydligt visa vilka fördelar motparten erhållit till följd av sådana avtal, vilket klaganden inte har gjort. Domstolen i första instans drog slutsatsen att klaganden inte hade bevisat att motparten, efter det att samarbetet hade upphört, hade haft ansevärd fördelar av de kunder som klaganden skaffat. Domstolen gjorde därför inte en detaljerad prövning av det ytterligare villkoret för betalning av ersättning, det vill säga om detta var förenligt med skälighetsprincipen. Av denna anledning ogillade domstolen i första instans talan.
- 6 Klaganden överklagade domen till Městský soud v Praze (Stadsdomstolen i Prag, Republiken Tjeckien) som fastställde domen i första instans och grundade sig på de faktiska omständigheter som domstolen i första instans hade fastställt.
- 7 Appellationsdomstolen underströk att den provision som hade överenskommit för klagandens förmedling av avtal var engångsbelopp och att de betalades ut till klaganden i sin helhet och gav även uttryck för åsikten att klagandens argument avseende provision som han rent hypotetiskt skulle ha rätt till, från och med det att ytterligare avtal ingicks med befintliga eller nya kunder, inte motiverade en rätt till ersättning i den mening som avses i 669 § i zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník (lag nr 513/1991 om handel), som var i kraft fram till den 31 december 2013 (nedan kallad handelslagen). Klaganden skaffade visserligen nya kunder och ökade omsättningen med befintliga kunder, vilka motparten även kunde dra fördel av efter det att agenturavtalet hade upphört att gälla, men för dessa avtal hade [motparten] redan betalat provision till klaganden i enlighet med agenturavtalet. Betalning av ersättning skulle därför strida mot skälighetsprincipen i den mening som avses i artikel 669 § 1 b i handelslagen och talan bör redan av den anledningen ogillas.
- 8 Klaganden överklagade appellationsdomstolens dom.
- 9 Klaganden har vid kassationsdomstolen ställt en fråga som appellationsdomstolen visserligen har avgjort i enlighet med praxis från kassationsdomstolen. Enligt klaganden ska denna fråga emellertid bedömas annorlunda. Klaganden instämmer inte i Nejvyšší souds (Högsta domstolen, Republiken Tjeckien) rättsliga bedömning att den förlorade provisionen, i den mening som avses i 669 § 1 i handelslagen, ska anses vara en provision som agenten ”i annat fall skulle ha

mottagit för avtal som redan hade ingåtts” (se dom från Nejvyšší soud (Högsta domstolen, Republiken Tjeckien) av den 26 oktober 2011, målnummer 32 Cdo 3359/2011, ECLI:CZ:NS:2011:32.CDO.3359.2011.1, dom av den 17 december 2013, målnummer 32 Cdo 534/2012, ECLI:CZ:NS:2013:32.CDO.534.2012.1, dom av den 27 oktober 2015, med referensnummer 23 Cdo 1531/2015, ECLI:CZ:NS:2015:23.CDO.1531.2015.1 som därtill hörande praxis). Klaganden har däremot gjort gällande att de förlorade provisionerna ska anses utgöra provisioner som handelsagenten hypotetiskt sett skulle ha uppburit, det vill säga som agenten förlorat för de avtal som huvudmannen ingått efter det att agenturavtalet upphört att gälla med dessa kunder, som handelsagenten har skaffat eller med vilka handelsagenten i betydande omfattning ökade omsättningen.

II.

Tillämplig nationell lagstiftning

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník (lag nr 513/1991 om handel), i den lydelse som var i kraft fram till den 31 december 2013

669 §

(1) *Handelsagenten ska ha rätt till ersättning när avtalet upphör att gälla om*

a) *han har skaffat huvudmannen nya kunder eller i betydande omfattning har ökat affärsvolymen med befintliga kunder och affärerna med dessa kunder fortsätter att ge huvudmannen ansevärda fördelar, och*

b) *betalningen av denna ersättning är rimlig med hänsyn till samtliga omständigheter och då särskilt handelsagentens förlust av provision på affärer med dessa kunder. Dessa omständigheter ska även innefatta tillämpningen av en konkurrensklausul i den bemärkelse som avses i 672a §.*

III.

Tillämplig unionslagstiftning

10 **Rådets direktiv 86/653/EEG av den 18 december 1986 om samordning av medlemsstaternas lagar rörande självständiga handelsagenter (nedan kallat direktivet):**

Artikel 17

1. *Medlemsstaterna skall vidta de åtgärder som behövs för att se till att handelsagenten efter det att agenturavtalet upphört att gälla får ersättning i överensstämmelse med punkt 2 eller får skadestånd i överensstämmelse med punkt 3.*

2.

- a. *Handelsagenten skall ha rätt till gottgörelse, om och i den mån som*
- *han har skaffat huvudmannen nya kunder eller i betydande omfattning har ökat affärsvolymen med befintliga kunder och affärerna med dessa kunder fortsätter att ge huvudmannen ansevärda fördelar, och*
  - *betalningen av denna gottgörelse är rimlig med hänsyn till samtliga omständigheter och då särskilt handelsagentens förlust av provision på affärer med dessa kunder. Medlemsstaterna kan föreskriva, att dessa omständigheter även skall innefatta tillämpningen av en konkurrensklausul i den bemärkelse som avses i artikel 20.*

IV.

Skälen till den tolkningsfråga som ställts

- 11 Direktivet syftar till att harmonisera medlemsstaternas rättsregler vad gäller rättsförhållandet mellan parterna i handelsagenturavtal. Direktivet syftar särskilt till att skydda handelsagenter gentemot deras huvudmän och innehåller, i detta syfte, bland annat, i artiklarna 13–20, bestämmelser om ingående och uppsägning av agenturavtal (se EU-domstolens dom av den 23 mars 2006, *Honyvem Informazioni Commerciali*, C-465/04, ECLI:EU:C:2006:199, punkterna 18 och 19, och EU-domstolens dom av den 26 mars 2009, *Turgay Semen*, C-348/07, ECLI:EU:C:2009:195, punkt 14). Av ovanstående skäl följer av EU-domstolens fasta praxis att varje tolkning av artikel 17 i direktivet som kan vara till nackdel för handelsagenten är utesluten (se även, tillsammans med ytterligare hänvisningar, EU-domstolens dom av den 19 april 2018, *Conseils et mise en relations [CMR] SARL*, C-645/16, ECLI:EU:C:2018:262, punkt 35).
- 12 Republiken Tjeckiens lagstiftning grundar sig på ett system för ersättning, eftersom den har införlivat bestämmelsen i artikel 17.2 i direktivet. Detta system förekommer bland annat även i de gällande bestämmelserna i Förbundsrepubliken Tyskland (se domen i det ovannämnda målet *Turgay Semen*, C-348/07, punkt 16).
- 13 Nejvyšší soud (Högsta domstolen, Republiken Tjeckien) framförde i dom av den 26 oktober 2011, målnummer 32 Cdo 3359/2011, uppfattningen (även om uttalandet endast var obiter dictum) att den provision som handelsagenten skulle ha förlorat på grund av att agenturavtalet upphört att gälla ska anses utgöra provision som agenten annars (det vill säga om agenturavtalet inte hade upphört att gälla) skulle ha erhållit för redan ingångna avtal, det vill säga för avtal som agenten hade ingått eller för avsevärd ökning av omsättningen. Nejvyšší soud (Högsta domstolen, Republiken Tjeckien) vidhöll denna uppfattning även i dom av 17 december 2013, målnummer 32 Cdo 534/2012, dom av den 27 oktober 2015, målnummer 23 Cdo 1531/2015 och i andra domar, vilket gav upphov till en fast praxis.

- 14 Däremot kan en motsatt tendens observeras i tysk rättspraxis och litteratur, där ståndpunkten intagits att den provision som handelsagenten förlorar ska anses utgöra provision för ingående av avtal som en handelsagent skulle ha erhållit, för det fall agenturavtalet hade fortsatt att gälla, för framtida avtal mellan den företrädde aktören och de kunder som han hade skaffat för den företrädde aktören eller med vilka han i betydande omfattning hade ökat omsättning (se, med hänvisning till praxis från Bundesgerichtshof (Federala högsta domstolen, Tyskland), Busche in OETKER, Hartmut, samlingsverk, Kommentar zum Handelsgesetzbuch (HGB). Fjärde upplagan, München: C.H. Beck, 2021, HGB 89b § 22, Strobl in Münchener Kommentar zum HGB 5 Auf!, 2021, HGB 89b § 104, praxis bland annat dom från Bundesgerichtshof (Federala högsta domstolen, Tyskland) av den 13 maj 1957, med referensnummer II ZR 19/57, även publicerad i tidskriften Neue Juristische Wochenschrift 1957, 1028). Denna slutsats framgår även av ordalydelsen i 89 § 1 punkt 2 i den tyska handelslagen, innan 2009 års reform, som uttryckligen avsåg framtida avtal.
- 15 Det framgår av tysk rättspraxis och facklitteratur att handelsagenten inte förlorar någon provision vid engångsprovisioner (Einmalprovisionen). Till exempel har Landgericht München (regional domstol i München), i dom av den 23 februari 2011, målnummer 10 HK O 3966/10, slagit fast att en engångsprovision för ingående av avtal för kabellänkar inte utgör provision som handelsagenten förlorar. Landgericht München drog den slutsatsen just på grundval av provisionens engångskaraktär. Domstolen anförde följande: ”en överenskommelse om en engångsprovision ska kompensera för de nackdelar som det förhållandet att agenturavtalet upphör att gälla i allmänhet medför för handelsagenten”. En liknande slutsats drogs även av Oberlandesgericht Köln (Regionala överdomstolen i Köln, Tyskland) i dom av den 19 juni 2015, målnummer 19 U 109/14, som också finns tillgänglig i datasystemet Beck-online.de under beteckningen BeckRS 2015, 19345 (se bland annat punkterna 44 och 45), trots att den uttryckligen underströk att en rätt till ersättning kan beviljas även om någon provision inte har gått förlorad. Även i tyska rättsliga kommentarer anges följande: ”Om en engångsprovision beviljats kan, enligt den rådande uppfattningen [det vill säga den uppfattning som rådde före ändringen av 89b § i den tyska handelslagen år 2009 till följd av domen i målet Turgay Semen C-348/07], en förlust av provision inte anses föreligga om ingående av avtal med de kunder som handelsagenten hade skaffat inte kunde förväntas i framtiden. Detta problem uppkommer främst vad beträffar långfristiga avtal för vilka ersättning för förmedlingen en gång för alla utgår genom provision när avtalet ingås” (se även andra hänvisningar till övrig litteratur, EMDE, Raimond. Vertriebsrecht: §§ 84–92c HGB. *Handelsvertreterrecht -Vertragshändlerrecht – Franchiserecht*. tredje omarbetade och utvidgade upplagan, Berlin: De Gruyter, 2014, HGB § 89b, punkt 228).
- 16 Mot bakgrund av den rättspraxis och litteratur som nämnts i föregående punkter, vilka strider mot Nejvyšší souds (Högsta domstolen, Republiken Tjeckien) fasta praxis), råder obestridligen tvivel om tolkningen av artikel 17.2 a andra strecksatsen i direktivet, som uteslutande kan undanröjas av EU-domstolen i egenskap av behörig domstol enligt artikel 47.2 i Europeiska unionens stadga om

de grundläggande rättigheterna och artikel 36.1 i Republiken Tjeckiens stadga om de grundläggande rättigheterna, som är bindande för Nejvyšší soud (Högsta domstolen, Republiken Tjeckien).

- 17 Eftersom tolkningen av artikel 17.2 a andra strecksatsen i direktivet är nödvändig för att avgöra frågan om handelsagentens rätt till ersättning i förevarande fall, är Nejvyšší soud (Högsta domstolen, Republiken Tjeckien), mot vars avgöranden det inte finns något rättsmedel enligt nationell lagstiftning, i den mening som avses i artikel 267 tredje stycket FEUF, när inget av de undantagsfall då det inte är nödvändigt att hänskjuta en fråga till EU-domstolen avseende tolkningen är tillämpligt (tolkningen av det aktuella uttrycket i artikel 17.2 b andra strecksatsen i direktivet kan inte betraktas som en *acte clair* eller en *acte éclairé* – se EU-domstolens dom i målet CILFIT, C-283/81), skyldig att begära förhandsavgörande från EU-domstolen i enlighet med det förfarande som föreskrivs i artikel 267 FEUF.

[utelämnas]

ARBETS-DOKUMENT